

65,9 (чурк) з 05.143,23
159

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ

Лінчевська Наталія Михайлівна

УДК 338.45:622.691.4

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ
УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА
ГАЗОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Івано-Франківськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Центрі досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва Національної академії наук України.

Науковий керівник

доктор економічних наук, професор
Єгоров Ігор Юрійович,
Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України, м. Київ,
завідувач відділу інноваційної політики,
економіки і організації високих технологій

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Лапко Олена Олександрівна,
Університет банківської справи
Національного банку України, м. Київ,
завідувач кафедри фінансів і кредиту

кандидат економічних наук, доцент
Запухляк Іванна Богданівна,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ,
доцент кафедри економіки природокористування
та організації виробництва

Захист відбудеться 2 жовтня 2015 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 20.052.06 в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу за адресою:

76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, конференц-зал науково-технічної бібліотеки.

З дисертацією можна ознайомитись у науково-технічній бібліотечі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу за адресою: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15.

Автореферат розісланий 31 серпня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради



І. П. Кінаш



ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

ми дослідження. Газотранспортні підприємства є важливою складовою газотранспортної системи України, ефективність функціонування якої визначає стан економіки та значною мірою впливає на міжнародний імідж України як транзитної держави. Однак техніко-технологічна база газотранспортних підприємств сьогодні характеризується значним фізичним і моральним зношенням основних засобів та його стрімким наростанням за існуючих у глобальному економічному просторі високих темпів науково-технічного прогресу. За таких умов нагальною є потреба активізації інноваційної діяльності для технічного переоснащення та модернізації об'єктів газотранспортної системи, що вимагає залучення значних обсягів інвестиційних ресурсів. Усе це зумовлює необхідність глибокого аналізу сутності, напрямів та тенденцій розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності у газотранспортній сфері, виявлення проблем розвитку газотранспортних підприємств, аналізу існуючих організаційно-економічних інструментів та механізмів забезпечення інноваційного розвитку, вивчення та узагальнення сучасного науково-методичного забезпечення оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проектів.

Дослідженням науково-методичних засад управління інноваційно-інвестиційними процесами присвячено праці багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених: В. Александрової, І. Алексєєва, О. Бороніна, Я. Витвицького, В. Геєця, Л. Гітмана, В. Дорофєєва, І. Єгорова, Л. Канторовича, Б. Карлсона, А. Круглікова, А. Крутова, О. Комеліної, О. Лапко, Б. Лудвала, Д. Львова, В. Мединського, С. Меткалфа, К. Найта, Р. Нельсона, С. Новікова, Л. Пугіна, Б. Салтикова, Й. Сігурдсона, М. Смірнова, Н. Федоренко, Р. Фатхудінова, Д. Черваньова, М. Чухрай, Й. Шумпелера, К. Фрімена, М. Хаммера, М. Хвесика, М. Степаненко, А. Яковлева та ін.

Свій вклад у дослідження проблем теорії і практики управління підприємствами газотранспортної галузі внесли і такі українські науковці, як О. Амоша, І. Бойко, В. Брич, Л. Гораль, П. Гулька, М. Данилюк, І. Діяк, О. Дзьоба, І. Запужляк, Ю. Колбушкін, В. Петренко та інші.

Водночас потребують узагальнення питання формування цілей і пріоритетів інноваційного розвитку газотранспортних підприємств, тарифоутворення на їх послуги, удосконалення методичних підходів до визначення ефективності інноваційно-інвестиційних проектів, створення відповідного організаційно-економічного механізму сприяння інноваційно-інвестиційній діяльності у газотранспортній сфері. Актуальність цих проблем зумовила вибір теми дисертаційної роботи, визначила її мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г. М. Доброва НАН України «Теоретико-методичні засади реформування науково-технічного потенціалу України в контексті євроінтеграційних процесів» (Державний реєстраційний номер 0110U002134, 2010–2012 роки) та Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу «Розроблення та оптимізація технологій і засобів транспортування газу для підвищення енергетичної безпеки держави» (Державний реєстраційний номер 0113U001101, 2013–2014 роки), де автором

досліджено особливості управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах.

Відповідно до мети визначено такі основні завдання дослідження:

- розвинути понятійно-категоріальний апарат, що стосується управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах;
- удосконалити класифікацію основних факторів, що впливають на процеси інноваційного розвитку газотранспортних підприємств;
- обґрунтувати організаційні та економічні засади дифузії інноваційно-інвестиційного капіталу в об'єкти газотранспортної інфраструктури;
- удосконалити методичний підхід до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів у газотранспортній сфері;
- розробити методичний підхід для врахування фактора часу та ризиків під час оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проектів на газотранспортних підприємствах;
- удосконалити систему тарифоутворення при транспортуванні природного газу;
- розробити організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю газотранспортних підприємств.

Об'єктом дослідження є інноваційно-інвестиційні процеси на газотранспортних підприємствах.

Предметом дослідження є теоретико-методичні положення та практичні засади формування організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах.

Методи дослідження. Для досягнення мети дисертаційної роботи використано такі методи: теоретичний і семантичний аналіз – для дослідження, узагальнення, вдосконалення і розвитку понятійно-категоріального апарату, пов'язаного з інноваційною діяльністю (п. 1.1, п. 1.3, п. 3.3); логіко-історичний – при дослідженні розвитку газотранспортної системи України (п. 2.1); класифікаційно-аналітичний метод – для класифікації факторів, що впливають на процеси інноваційного розвитку (п. 1.1, п. 2.2), класифікації методів ціноутворення (п. 1.2) та методів оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів (п. 1.3); методи статистики (групування, порівняння, динамічних рядів, табличні та графічні) – в процесі дослідження динаміки та структури тарифів на транспортування природного газу (п. 1.2), обсягів транспортування та транзиту природного газу, структури матеріальної бази газотранспортних підприємств (п. 2.1); методи апроксимації та моделювання – для аналізу і прогнозування використання виробничих потужностей газотранспортної системи (п. 1.2); спеціальні (моделювання, дисконтування) – при розробці методичних підходів до оцінювання ефективності іноваційно-інвестиційних проектів на газотранспортних підприємствах (п. 3.2).

Інформаційною базою дослідження слугували: наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативно-правові акти, положення і

матеріали внутрішньої звітності газотранспортних підприємств, офіційні дані із матеріалів Державної служби статистики та інших органів виконавчої влади України, інформаційні Інтернет-ресурси, аналітичні розрахунки і результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні завдань, пов'язаних з формуванням організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах.

Найбільш вагомі наукові результати дисертаційного дослідження такі:

вперше:

- обґрунтовано організаційні та економічні засади дифузії інноваційно-інвестиційного капіталу в об'єкти газотранспортної системи на основі виділення дискретних виробничо-технологічних комплексів у межах діючих газотранспортних підприємств та здійснення необхідних трансакцій щодо таких комплексів через механізми часткової приватизації окремих частин газотранспортної системи, або передачі цих об'єктів у довгострокову оренду, або через механізм державно-приватного партнерства з отриманням такими комплексами статусу самостійних чи частково самостійних господарюючих суб'єктів, що дозволяє суттєво розширити можливості залучення інвестиційних ресурсів для модернізації газотранспортних підприємств на інноваційній основі;

удосконалено:

- методичний підхід до оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проектів у газотранспортній сфері, що полягає у комплексному використанні системи показників ефективності, який, на відміну від існуючих підходів, включає систему техніко-технологічних (пропускна здатність, продуктивність магістрального газопроводу, товарно-транспортна робота, питомі витрати газу, матеріалів, палива, енергії на транспортування газу) та вартісних (приведені витрати, прибутковість, період окупності, комерційна ефективність, кадрова ефективність, бюджетна ефективність, ефективність щодо прав на інтелектуальну власність) показників, що дозволяє більш обґрунтовано підійти до оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проектів;

- модель у рамках методу дисконтування грошових потоків, яка, на відміну від відомих моделей, дає змогу максимально врахувати економічні вигоди, що виникають внаслідок реалізації інноваційно-інвестиційного проекту у різних сферах господарської діяльності газотранспортних підприємств та екстернальні синергетичні ефекти, які можуть виникати у третіх осіб, що не є безпосередніми учасниками інноваційно-інвестиційних проектів;

- методичний підхід до визначення ставок дисконту, який, на відміну від існуючих підходів, дає змогу враховувати специфічні фактори та пов'язані з ними ризики, притаманні конкретній ділянці магістрального газопроводу, на якій реалізується інноваційно-інвестиційний проект, а саме: тривалість експлуатації магістрального газопроводу; періодичність діагностики та контролю стану трубопроводу; технологію виготовлення і марку сталі труб; рівень антропогенного навантаження; ймовірність переміщення ґрунту на ділянці газопроводу; несучу здатність ґрунтів ділянки; питомий опір ґрунтів; кислотність ґрунтів; прояви

діяльності мікроорганізмів; наявність енергосистем у межах ділянки газопроводу; категорію складності ділянки щодо умов здійснення будівельно-монтажних робіт;

- методичний підхід щодо дезінтеграції газотранспортних тарифів, який, на відміну від існуючих підходів, дозволяє виділити структурні складові тарифів із прив'язкою їх до окремих виробничо-комерційних процесів чи частин таких процесів і забезпечити окупність та ефективність інноваційно-інвестиційних проектів для інвесторів на основі розподілу тарифної виручки між приватними інвесторами та державними газотранспортними підприємствами пропорційно до обсягів газотранспортної роботи і вартості інвестованого капіталу, що розширює існуючий арсенал засобів цінового регулювання інноваційно-інвестиційних процесів на газотранспортних підприємствах;

- організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю газотранспортних підприємств, який, на відміну від відомих, має комплексний характер, дозволяє підвищити ефективність управління інноваційно-інвестиційними проектами за рахунок більш широкого використання технологічних і управлінських інновацій та включає такі складові: підсистему формування інноваційної стратегії; підсистему забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності; економічні та фінансові інструменти; новітні управлінські технології; функціональну систему управління інноваційно-інвестиційними процесами;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах щодо формування понять «інноваційно-інвестиційна діяльність газотранспортних підприємств», «життєвий цикл газотранспортного підприємства», «дифузія приватного інноваційно-інвестиційного капіталу», «організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю», що послугувало теоретичною основою для формування принципів та розробки організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційною діяльністю газотранспортних підприємств;

- класифікація основних факторів, що впливають на процеси інноваційного розвитку газотранспортних підприємств, яка, на відміну від існуючих класифікаційних підходів, передбачає їх поділ на фактори прямої дії, пов'язані з конкретними заходами державної економічної політики, «системні» фактори, які склалися в результаті формування специфічних відносин між партнерами по бізнесу в Україні, та фактори, які визначають інноваційну діяльність газотранспортних підприємств і не тільки впливають на інвестиційний клімат, а й залежать від нього, діють комплексно, є взаємообумовленими та підпорядковуються існуючим тенденціям розвитку інноваційної діяльності великих енергетичних компаній, що дозволяє більш глибоко та системно досліджувати інноваційні процеси на газотранспортних підприємствах та обирати відповідний інструментарій управління ними.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені в роботі теоретичні та методичні положення доведено до рівня практичних рекомендацій щодо оцінювання ефективності та управління інноваційно-інвестиційною діяльністю газотранспортних підприємств. Основні положення та результати дослідження впроваджено у практичну діяльність НАК «Нафтогаз

України» (довідка № 7-49-14 від 28.11.2014 р.), ПАТ «Газтранзит» (довідка № 431 від 05.12.2014 р.).

Також теоретичні положення, методичні розробки, узагальнення і висновки, що містяться в дисертаційній роботі, використовують у навчальному процесі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Організація і планування виробничо-комерційної діяльності», «Інвестиційний менеджмент» (довідка № 29-60-59 від 28.11.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота виконана здобувачем самостійно, наукові результати отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та положення, які належать здобувачеві особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові результати дисертаційного дослідження апробовані автором та отримали позитивні відгуки на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Актуальные проблемы научно-технической и инновационной политики в контексте формирования общеевропейского научного пространства: опыт и перспективы» (м.Київ, 2010 р.); «Проблемы и перспективы инновационного развития экономики» (м. Алушта, 2011 р.); «Проблеми і перспективи транспортування нафти і газу» (м. Івано-Франківськ, 2012 р.); «Інноваційний розвиток як складова міжнародних інтеграційних процесів» (м. Київ, 2012 р.); «Проблеми и перспективы инновационного развития экономики» (м. Ялта, 2013 р.); «Сучасні інформаційні технології в економіці та управлінні підприємствами» (м. Харків, 2014 р.); «Соціально-економічна інтеграція України у глобальну інноваційну економіку» (м. Черкаси, 2014 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 15 наукових праць загальним обсягом 5,03 друк. арк., із них 6 – у фахових виданнях України, 2 – у фахових виданнях, які включені в міжнародні наукометричні бази, 7 – матеріали наукових конференцій; автору особисто належить 3,55 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 256 сторінок комп'ютерного тексту. Основний її зміст викладено на 212 сторінках. Робота містить 25 таблиць, 26 рисунків, список використаних джерел із 233 найменувань, 3 додатки – на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її мету і завдання, окреслено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано інформацію щодо їх впровадження та апробації.

У першому розділі – «Теоретичні основи управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах» – охарактеризовано роль інноваційно-інвестиційної діяльності у сучасному світі, висвітлено сутність дефініції «інноваційно-інвестиційна діяльність газотранспортних підприємств» та принципи, на яких вона базується, здійснено класифікацію основних факторів, що визначають процеси інноваційного розвитку газотранспортних підпри-

емств (ГТП), розглянуто теоретико-методологічні основи тарифоутворення на газотранспортні послуги та оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів.

Виокремлено сутнісні характеристики та особливості ГТП України з позицій рівня їх інноваційності і відповідності сучасним вимогам та зроблено висновок, що їх розвиток неможливий без пріоритетної уваги до інноваційної складової. Визначено позитивні та негативні фактори впливу зовнішнього і внутрішнього середовища на інноваційну діяльність ГТП та показано комплексний характер та взаємообумовленість їх дії. Оскільки ГТП відносяться до великих компаній, проаналізовано та встановлено тенденції їх інноваційного розвитку, що на даний час пов'язані з укрупненням, ускладненням структури власності, пошуком нових форм організаційного та корпоративного управління, формуванням зовнішніх альянсів і стратегічних партнерств, транснаціоналізацією, використанням високошвидкісних інформаційно-комунікаційних технологій.

На основі аналізу відомих принципів інноваційно-інвестиційної діяльності та інших теоретичних узагальнень сформовано авторське визначення поняття інноваційно-інвестиційної діяльності газотранспортних підприємств як цілеспрямованого процесу змін, що органічно поєднує процеси створення інновацій, їх фінансове забезпечення і практичну реалізацію в умовах функціонування газотранспортної системи України.

Також у дисертаційній роботі окреслено найважливіші пріоритети інноваційного розвитку ГТП, до яких віднесено: забезпечення надійного та стабільного газопостачання України; диверсифікацію джерел та шляхів постачання газу в Україну; нарощування науково-технічного потенціалу газотранспортних підприємств з метою підвищення ефективності функціонування всіх виробничих об'єктів; енергозаощадження та зниження енергоємності виробничих процесів; реконструкцію та модернізацію існуючих виробничих потужностей; широке впровадження організаційних та управлінських ноу-хау у практичну діяльність; зменшення техногенного навантаження на довкілля.

Реалізація цих пріоритетів інноваційного розвитку багато у чому залежить від вирішення низки питань, пов'язаних із тарифоутворенням на транспортування газу. У дисертаційній роботі розглянуто теоретичні основи тарифоутворення на послуги підприємств газотранспортної сфери. Здійснено аналіз методів встановлення тарифів на транспортування газу, які використовують у міжнародній практиці та в Україні, а також – аналіз динаміки тарифів на транспортування природного газу в Україні за 2002-2014 роки (рис. 1).

Доведено, що чинна практика державного регулювання газотранспортних тарифів в Україні потребує вдосконалення, оскільки вона не стимулює інноваційний розвиток ГТП та не дозволяє повною мірою залучити необхідний інноваційно-інвестиційний капітал для реконструкції та модернізації ГТС. З цією метою запропоновано перелік базових принципів тарифоутворення на послуги ГТП, зокрема: наукового обґрунтування та цільового спрямування тарифів; єдності процесу тарифоутворення та контролю тарифів; безперервності; забезпечення необхідного доходу на вкладений капітал; балансу інтересів оператора ГТС та споживачів; зв'язку тарифів із режимами споживання; стимулювання інноваційного розвитку та енергозбереження; структурної диференціації тарифів.

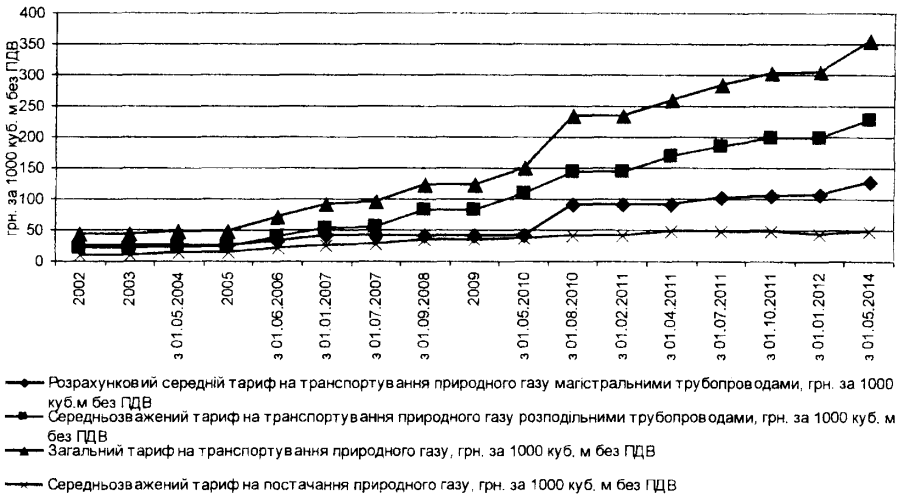


Рис. 1. Динаміка тарифів на транспортування і постачання природного газу за 2002–2014 роки

Проведено аналіз існуючих методичних підходів до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів та доведено, що для підвищення достовірності інвестиційних рішень у газотранспортній сфері доцільним є їх удосконалення на основі врахування специфіки газотранспортної галузі, більш коректного врахування фактора часу, ідентифікації та максимального врахування численних економічних вигод і ефектів, що супроводжують інвестування.

У другому розділі – «Аналіз стану та перспектив інноваційного розвитку газотранспортних підприємств» – досліджено стадії життєвого циклу, сучасний стан та проблеми функціонування ГТП, проаналізовано чинники та організаційно-економічні інструменти управління інноваційно-інвестиційною діяльністю.

У результаті проведених теоретичних досліджень та узагальнення існуючих трактувань сутності дефініції «життєвий цикл підприємства» з урахуванням специфічних особливостей еволюції ГТП України сформовано авторське визначення життєвого циклу газотранспортного підприємства як сукупності стадій його розвитку від початкового моменту утворення до припинення існування або ж відродження на інноваційній основі, які відрізняються стратегічними цілями, необхідністю розвитку виробничих потужностей, рівнем інвестиційної активності та результатами діяльності.

Доведено, що між етапами організаційно-структурних трансформацій, стадіями життєвого циклу та періодами інвестиційної активності існує доволі стійкий взаємозв'язок і найбільша інвестиційна активність ГТП спостерігається на стадії народження та зростання, а далі суттєво знижується при переході до стадії стабільності. І якщо на перших стадіях інвестиційна діяльність орієнтована на створення і розвиток матеріально-технічної бази виробництва (будівництво нових газопроводів, компресорних станцій, газовимірювальних та газорозподільних

станцій, підземних сховищ газу) та характеризується доволі високим рівнем інноваційно-інвестиційної активності, то на стадії стабільності інвестиційна діяльність спрямована, насамперед, на забезпечення процесів простого відтворення основних засобів у транспортуванні газу і практично реалізується через заміну зношених основних засобів, виконання ремонтних робіт, проведення окремих робіт з модернізації наземного обладнання та підземних споруд тощо.

У результаті проведеного ретроспективного аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності ГТП на основі запропонованого нами критерію інтенсивності інноваційно-інвестиційної активності було виділено часовий інтервал високої інноваційно-інвестиційної активності ГТП, який припадав на 1974-1988 роки, а також визначено періоди низької (1989-2003 роки) та критично низької (2004-2014 роки) інноваційно-інвестиційної активності, що разом із динамікою показників балансів газу свідчить про входження газотранспортних підприємств, починаючи з 2005 року, в період занепаду та деградації.

З'ясовано, що подолання виявлених негативних тенденцій у розвитку ГТП потребує вирішення комплексу невідкладних проблем, пов'язаних із проведенням організаційно-структурних та інноваційно-технологічних трансформацій, що, в свою чергу, вимагає суттєвого зростання інвестиційної активності підприємств через залучення приватного інноваційно-інвестиційного капіталу. Доведено, що ефективне управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств у довготривалому періоді вимагає урахування особливостей їх розвитку на різних етапах життєвого циклу, для чого необхідно ідентифікувати ці стадії та обирати відповідний інструментарій засобів управління.

Встановлено, що низька інноваційна активність діяльності ГТП України на сучасному етапі зумовлена дією багатьох чинників внутрішньої і зовнішньої природи, які систематизовано за макро-, мезо- та мікроекономічним рівнями. Макроекономічний рівень забезпечення інноваційного розвитку ГТП асоціюється, насамперед, із формуванням та реалізацією державної інноваційної політики, інституційним забезпеченням інноваційної діяльності, ефективністю реалізації методів та засобів впливу держави на інноваційні процеси. Серед чинників мезорівня виділено такі базові їх групи, як організаційно-управлінські, інфраструктурні, фінансові, інформаційні. Ідентифіковано та класифіковано чинники мікрорівня – рівня газотранспортного підприємства, які прямо або ж опосередковано впливають чи, в той чи інший спосіб, визначають спрямованість інноваційних процесів та формують вектор інноваційного розвитку підприємства (рис. 2).

Проведений аналіз використання організаційно-економічних інструментів забезпечення інноваційного розвитку ГТП на прикладі УМГ «Київтрансгаз», «Львівтрансгаз» та «Прикарпаттрансгаз» в розрізі окремих функцій управління дав змогу оцінити існуючий стан і визначити доцільність та напрямки їх розвитку і удосконалення. На основі застосування методу експертного оцінювання та за результатами розрахунку сукупності коефіцієнтів зростання сформовано вектор концентрації зусиль щодо впровадження і використання окремих організаційно-економічних інструментів для забезпечення інноваційного розвитку ГТП та встановлено їх пріоритетність.

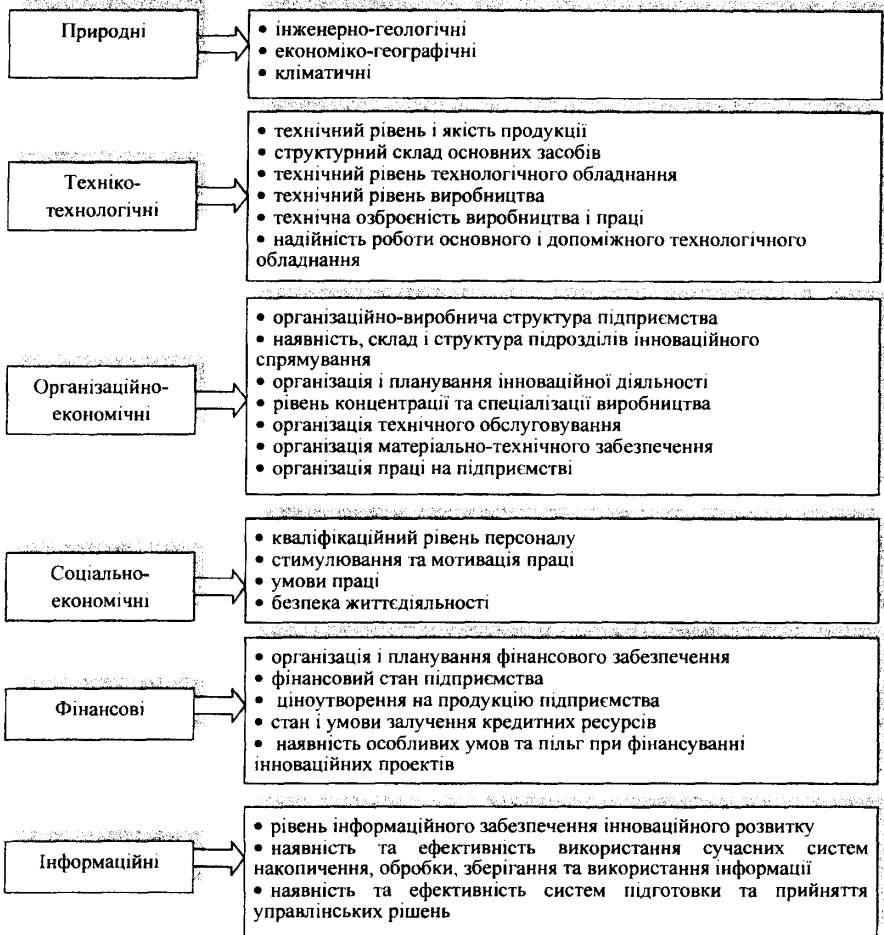


Рис. 2. Класифікація факторів мікрорівня, що визначають спрямованість інноваційних процесів на газотранспортних підприємствах

У результаті дослідження діючого організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційною діяльністю (ОЕМУІД) на вітчизняних ГТП встановлено особливості його структурно-функціональної побудови та проведено якісний логіко-структурний аналіз ефективності функціонування його окремих підсистем, таких як прогнозування і планування розвитку, організації інноваційно-інвестиційних процесів, фінансування, контролю та інформаційного забезпечення. Встановлено, що ефективність використання ОЕМУІД та практично всіх його структурно-функціональних складових перебуває на низькому рівні в силу обмеженості застосовуваного інструментарію, недосконалості існуючих управлінських структур, відсутності в арсеналі управління інноваційно-

інвестиційною діяльністю підприємств таких сучасних управлінських технологій, як реінжиніринг бізнес-процесів, проектний аналіз, бенчмаркінг, інноваційно-інвестиційний контролінг.

У третьому розділі – «Удосконалення механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах» – обґрунтовано організаційні та економічні засади дифузії інноваційно-інвестиційного капіталу у об'єкти газотранспортної інфраструктури, методичний підхід щодо дезінтеграції газотранспортних тарифів, розроблено систему показників та модель для оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проектів у газотранспортній сфері, запропоновано організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю ГТП.

В основу формування ефективного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на ГТП мають бути покладені концепція процесних інновацій (інноваційних бізнес-процесів), дифузії приватного інноваційно-інвестиційного капіталу, у тому числі і через механізм державно-приватного партнерства, та методичний підхід щодо дезінтеграції газотранспортних тарифів.

Доведено, що імплементація організаційно-інноваційних змін у діяльність ГТП, що входять до складу ГТС України, набуде реального змісту за умов залучення приватного інноваційно-інвестиційного капіталу. Для нівелювання можливих ризиків і загроз, пов'язаних із потенційною можливістю виникнення конфліктів між державним та приватним інвестиційним капіталом, запропоновано: 1) централізоване визначення пріоритетних об'єктів інвестування в межах всієї ГТС; 2) формування дискретних виробничо-технологічних комплексів у межах діючих ГТП з отриманням в подальшому такими комплексами статусу самостійних або частково самостійних господарюючих суб'єктів; 3) залучення на конкурсній основі приватних інвесторів до реалізації інноваційно-інвестиційних проектів у межах зазначених дискретних виробничо-технологічних комплексів; 4) передачу зазначених комплексів у приватну власність або довгострокову оренду; 5) узгодження механізму ціноутворення в межах виробничо-технологічних комплексів на основі дезінтеграції газотранспортних тарифів шляхом формування відокремлених структурних складових тарифів за стадіями технологічних процесів з виділенням тарифів на підготовку газу, його компримування, передачу газу лінійною частиною; 6) забезпечення жорсткого державного контролю за реалізацією інноваційно-інвестиційних проектів; 7) централізоване державне управління та координацію операційної діяльності підприємств з транспортування газу.

З метою забезпечення окупності та ефективності інноваційно-інвестиційних проектів на базі залучення приватного капіталу запропоновано механізм фінансового забезпечення інтересів приватних інвесторів, основу якого складає процес розподілу тарифної виручки між приватними інвесторами і державними газотранспортними підприємствами пропорційно до обсягів газотранспортної роботи та вартості інвестованого капіталу.

Розроблено методичний підхід для оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проектів у газотранспортній сфері. Доведено, що оцінюючи ефективність проектів, доцільно використовувати систему показників, а не один з них, яким би він не був повним за економічним змістом. Запропоновано систему

показників, яка включає: техніко-технологічні показники (пропускна здатність, продуктивність магістрального газопроводу, товарно-транспортна робота, питомі витрати газу, матеріалів, палива, енергії на транспортування газу); економічні показники (приведені витрати, прибутковість, комерційна ефективність, кадрова ефективність, бюджетна ефективність, ефективність щодо прав на інтелектуальну власність, період окупності інноваційно-інвестиційного проекту).

Встановлено, що на даний час для оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проектів найбільш широко використовують динамічні методи, що ґрунтуються на теорії врахування зміни вартості грошей з часом.

В процесі дослідження доведено важливість якнайширшого впровадження організаційно-управлінських інновацій, які спрямовані на максимальне використання потенціалу технічних і людських ресурсів ГТП з метою найбільш ефективного їх функціонування. Вони орієнтовані на примноження чисельності супутніх бізнес-процесів, що дає змогу радикально трансформувати не тільки бізнес-процеси в рамках окремих підрозділів, а й нарощувати ефективність шляхом пошуку можливостей раціонального та інноваційного їх об'єднання. Завдання полягає у тому, щоб серед множини різноманітних бізнес-процесів виявити і практично використати такі, які раніше з певних причин навіть не аналізували (для прикладу, залучення в господарський обіг газу, отриманого із нетрадиційних джерел, підготовка і реалізація скрапленого газу, створення сільськогосподарських підприємств, що використовують супутні теплові і енергетичні ресурси, створення і експлуатація закладів соціальної сфери тощо). За такої «мультиваріантності» інноваційно-інвестиційних процесів та вирішення проблеми оцінки їх ефективності, основним завданням стає виявлення, виокремлення та ідентифікація максимальної кількості економічних вигод, причому треба мати на увазі, що вони можуть формувати синергетичні ефекти.

Враховуючи викладене, для економічної оцінки інноваційно-інвестиційних проектів газотранспортних підприємств у рамках методу дисконтування грошових потоків запропоновано таку загальну модель

$$NPV = \left[\sum_{i=1}^n \sum_{t_i=1}^{T_i} \frac{(D_{it_i} - Be_{it_i}) + \Delta E_{it_i}}{(1+r)^{t_i}} \right] \cdot k_{нидв} - \left[\sum_{p=1}^P I_p (1+r)^P + \sum_{k=0}^K \frac{I_k}{(1+r)^k} \right],$$

де D_{it_i} – чистий дохід для i -го бізнес-процесу (виду господарської діяльності) внаслідок реалізації інноваційно-інвестиційного проекту за період t_i ; Be_{it_i} – експлуатаційні (поточні) витрати, що необхідні у процесі функціонування i -го бізнес-процесу за період t_i ; ΔE_{it_i} – величина i -го виду економічної вигоди, що виникає від реалізації інноваційно-інвестиційного проекту у різних сферах господарської діяльності ГТП за період t_i ; $k_{нидв}$ – підвищувальний коригувальний коефіцієнт екстернального результату, який може виникати у третіх осіб, що не є безпосередніми учасниками інноваційно-інвестиційних проектів внаслідок збереження навколишнього середовища, поліпшення соціальних умов і т. п.; r – ставка дисконту; n – кількість бізнес-процесів та видів економічних вигод, які

виникають у різних сферах господарської діяльності ГТП внаслідок реалізації інноваційно-інвестиційного проекту; t_i – поточний рік одержання грошових потоків та економічних вигод i -го бізнес-процесу, який змінюється в межах $1, 2, 3, \dots, t_i, \dots, T_i$; T_i – рік закінчення отримання корисних результатів від i -го бізнес-процесу; P – загальна кількість періодів, протягом яких буде здійснюватися вкладення інвестицій до початку введення інновації у виробництво; I_p – інвестиційні витрати в поточному періоді p до моменту введення об'єкта в експлуатацію; p – поточний період, протягом якого буде здійснюватися вкладення інвестицій до введення новації у виробництво; I_k – інвестиційні витрати в поточному періоді k після введення новації у виробництво; k – поточний період, протягом якого буде здійснюватися вкладення інвестицій після введення новації у виробництво; K – загальна кількість періодів інвестування після введення новації у виробництво.

Здебільшого проекти, пов'язані із транспортуванням газу магістральними газопроводами, є значними за обсягами інвестицій та розраховані на довготривалий період. Для вирішення проблеми об'єктивного врахування фактора часу розроблено методичний підхід до визначення ставок дисконту, що дає змогу враховувати фактор часу, основні чинники і пов'язані з ними ризики, що притаманні конкретній ділянці магістрального газопроводу, на якій реалізується проект, а саме: тривалість експлуатації магістрального газопроводу; періодичність діагностики та контролю стану трубопроводу; технологію виготовлення і марку сталі труб; рівень антропогенного навантаження; ймовірність переміщення ґрунту на ділянці газопроводу; несучу здатність ґрунтів ділянки, їх питомий опір та кислотність; прояви діяльності мікроорганізмів; наявність енергосистем у межах ділянки газопроводу; категорію складності ділянки щодо умов здійснення будівельно-монтажних робіт.

Відомо, що управління матеріалізується саме через механізм управління, втілюючись у системі цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на об'єкти управління, і є сукупністю цілей, завдань, методів, економічних інструментів та технологій управління, які за належної взаємодії всіх складових елементів і виконання управлінських функцій забезпечують реалізацію поставленої перед підприємством мети. З метою реалізації пропозицій щодо управління інноваційно-інвестиційними процесами на ГТП запропоновано відповідний організаційно-економічний механізм (рис. 3), який складається із таких основних елементів: 1) підсистеми формування інноваційної стратегії розвитку ГТП; 2) підсистеми забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності ГТП; 3) економічних та фінансових інструментів; 4) інноваційних управлінських технологій; 5) функціональної підсистеми управління інноваційно-інвестиційними процесами на ГТП. За своєю природою цей механізм є полісистемний та багаторівневий, а тому, досягнення конкретних цілей інноваційно-інвестиційного розвитку ГТП через такий механізм вимагає узгодженої взаємодії всіх його елементів, збереження структурної цілісності і наявності у самому механізмі та його складових необхідного потенціалу адаптації до змін внутрішнього і зовнішнього середовища.

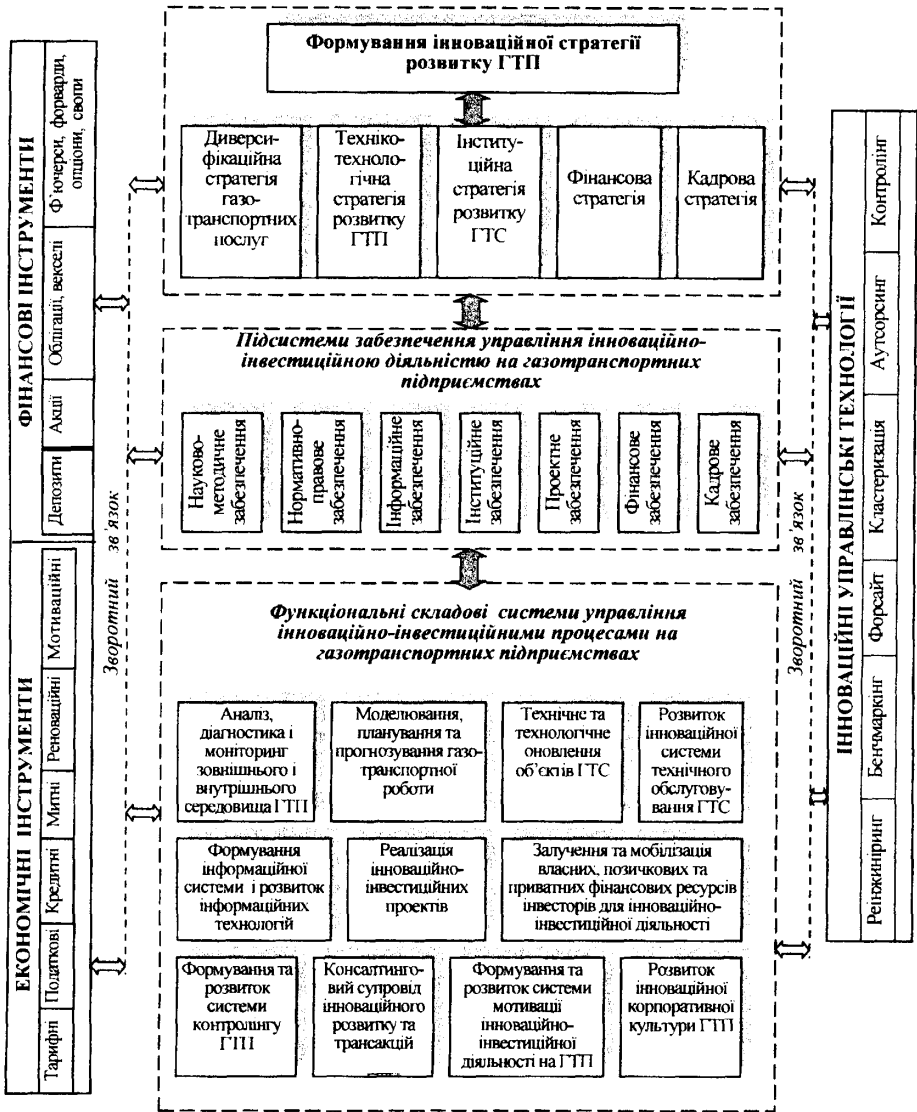


Рис. 3. Схема організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах

Здійснено апробацію запропонованих методичних підходів та сформованого організаційно-економічного механізму на газотранспортних підприємствах, що засвідчила їх ефективність та доцільність використання у практичній діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі теоретично узагальнено та вирішено важливе наукове завдання, що полягає у розробці теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на формування організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційною діяльністю газотранспортних підприємств. Основні результати дисертаційної роботи полягають у такому:

1. На основі аналізу зарубіжної та вітчизняної літератури уточнено сутність категорій «інноваційно-інвестиційна діяльність газотранспортних підприємств», «життєвий цикл газотранспортного підприємства», «дифузія приватного інноваційно-інвестиційного капіталу», «організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю», що послугувало теоретичною основою для формування принципів та розробки організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах. Визначено цілі та пріоритети інноваційно-інвестиційної діяльності газотранспортних підприємств з урахуванням світових тенденцій геополітичного, макроекономічного, соціального, науково-технічного розвитку та цілей, визначених Енергетичною стратегією України на період до 2030 року.

2. Здійснено класифікацію факторів, що впливають на процеси інноваційного розвитку газотранспортних підприємств за такими групами: 1) фактори прямої дії, пов'язані з конкретними заходами державної економічної політики; 2) «системні» фактори, які склалися в результаті формування специфічних відносин між партнерами по бізнесу в Україні; 3) фактори, які не тільки впливають на інвестиційний клімат, а й залежать від нього. Доведено, що всі фактори, які впливають на інноваційну діяльність газотранспортних підприємств, діють комплексно, є взаємообумовленими та підпорядковуються існуючим тенденціям розвитку інноваційної діяльності великих енергетичних компаній.

3. Формування механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами у сфері транспортування та розподілу природного газу неможливе без вирішення низки питань, пов'язаних із тарифоутворенням на послуги газотранспортних підприємств. В роботі систематизовано та проаналізовано існуючі підходи до формування тарифів на транспортування природного газу, що дало змогу виявити методологічні розбіжності у підходах до визначення газотранспортних тарифів у країнах ЄС та в Україні. Встановлено, що існуюча система тарифоутворення та чинна практика державного регулювання газотранспортних тарифів в Україні не відповідають потребам інноваційного розвитку газотранспортних підприємств, не дозволяють залучити необхідний інноваційно-інвестиційний капітал для реконструкції та модернізації виробничих об'єктів, не відповідають інтересам потенційних інвесторів та не сприяють підвищенню ефективності функціонування суб'єктів природних монополій, до яких відносяться газотранспортні підприємства.

Запропоновано перелік принципів тарифоутворення на послуги газотранспортних підприємств, які найбільш повно відповідають сьгоднішнім реаліям і потребам реформування ціноутворення у газотранспортній галузі, серед яких: принцип забезпечення необхідного доходу на вкладений капітал, принцип балансу інтересів ОГТС та споживачів, принцип зв'язку тарифів із режимами споживання,

принцип стимулювання інноваційного розвитку та енергозбереження, принцип структурної диференціації тарифів.

4. Проведений аналіз використання організаційно-економічних інструментів забезпечення інноваційного розвитку газотранспортних підприємств на прикладі УМГ «Київтрансгаз», «Львівтрансгаз» та «Прикарпаттрансгаз» у розрізі виконання окремих функцій управління дав змогу оцінити існуючий стан цих підприємств та визначити доцільність і напрямки їх інноваційного розвитку. На основі застосування методу експертного оцінювання та за результатами розрахунку сукупності коефіцієнтів зростання сформовано вектор концентрації зусиль щодо впровадження і використання окремих організаційно-економічних інструментів для забезпечення інноваційного розвитку газотранспортних підприємств та встановлено їх пріоритетність.

5. Доведено, що в основу формування ефективного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах мають бути покладені концепція процесних інновацій (інноваційних бізнес-процесів), концепція дифузії приватного інноваційно-інвестиційного капіталу та методичний підхід щодо дезінтеграції газотранспортних тарифів. Запропоновано механізм фінансового забезпечення інтересів приватних інвесторів, основу якого складає процес розподілу тарифної виручки між приватними інвесторами та державними газотранспортними підприємствами пропорційно до обсягів газотранспортної роботи і вартості інвестованого капіталу. Розроблено методичний підхід щодо дезінтеграції газотранспортних тарифів, який дозволяє виділяти окремі структурні складові тарифів з прив'язкою їх до окремих виробничо-комерційних процесів чи частин таких процесів.

6. Для оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів запропоновано систему показників, яка включає техніко-технологічні показники (пропускна здатність, продуктивність магістрального газопроводу, товарно-транспортна робота, питомі витрати газу, матеріалів, палива, енергії на транспортування газу) та економічні показники (приведені витрати, прибутковість, комерційна ефективність, кадрова ефективність, бюджетна ефективність, ефективність щодо прав на інтелектуальну власність, період окупності інноваційно-інвестиційного проекту), а також розроблено модель, яка у рамках методу дисконтування грошових потоків дає змогу максимально врахувати економічні вигоди, що виникають внаслідок реалізації інноваційно-інвестиційного проекту у різних сферах господарської діяльності газотранспортних підприємств та екстернальні синергетичні ефекти, які можуть отримати треті особи.

7. Розроблено методичний підхід до визначення ставок дисконту, що дає змогу врахувати фактор часу, основні чинники та пов'язані з ними ризики, притаманні конкретній ділянці магістрального газопроводу, на якій реалізується проект, а саме: тривалість експлуатації магістрального газопроводу; періодичність діагностики та контролю стану трубопроводу; технологію виготовлення і марку сталі труб; рівень антропогенного навантаження; ймовірність переміщення ґрунту на ділянці газопроводу; несучу здатність ґрунтів ділянки; питомий опір ґрунтів; кислотність ґрунтів; прояви діяльності мікроорганізмів; наявність енергосистем у межах ділянки газопроводу; категорію складності ділянки щодо умов здійснення будівельно-монтажних робіт.

8. Розроблено організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю газотранспортних підприємств, функціонування якого має здійснюватись на основі таких складових: інноваційної стратегії; елементів системи забезпечення; економічних інструментів; новітніх управлінських технологій; функціональної системи управління інноваційно-інвестиційними процесами. До основних елементів функціональної системи належать: аналіз, діагностика і моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища ГТП; планування, прогнозування та моделювання газотранспортної роботи; технічне та технологічне оновлення об'єктів ГТС; технічне обслуговування ГТС; інформаційне обслуговування і розвиток інформаційних технологій; оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів; залучення та мобілізація власних, позичкових та приватних фінансових ресурсів інвесторів; контроль функціонування ГТП; консалтинговий супровід трансакцій на ГТП; мотивація інноваційно-інвестиційної діяльності; формування і розвиток інноваційної корпоративної культури.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Лінчевська Н. М. Аналіз методик, що застосовуються при розрахунку тарифів на транзит та транспортування газу в країнах ЄС та в Україні / М. П. Лінчевський, О. Е. Луцик, Н. М. Лінчевська // Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. – 2012. – № 2 (32). – С. 53 – 59 (*Особистий внесок: проаналізовано існуючі методики встановлення тарифів на транспортування і транзит природного газу, обґрунтовано доцільність впровадження стимулюючого тарифоутворення*).
2. Лінчевська Н. М. Комплексний підхід до оцінки інноваційно-інвестиційних проєктів у газовій галузі / Н. М. Лінчевська // Проблеми науки. Міжгалузевий науково-практичний журнал. 2013. – № 11 (155). – С. 29 – 33.
3. Лінчевська Н. Проблеми “творчої руйнації” та розвитку економіки у незалежній Україні / І. Єгоров, Н. Лінчевська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка.–2013.– № 4 (145).– С. 8 – 10 (*Особистий внесок: досліджено процеси перетворень в українській економіці в контексті шумпетерівської концепції трансформації*).
4. Лінчевська Н. М. Нові підходи до залучення інноваційно-інвестиційного капіталу в об'єкти газотранспортної інфраструктури / О. Г. Дзьоба, Н. М. Лінчевська // Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 7 (158). – С. 24 – 29 (*Особистий внесок: запропоновано і обґрунтовано концепцію дифузії інноваційно-інвестиційного капіталу та методичний підхід щодо дезінтеграції газотранспортних тарифів*).
5. Лінчевська Н. М. Аналіз чинників та організаційно-економічних інструментів забезпечення інноваційного розвитку газотранспортних підприємств / Н. М. Лінчевська, О. Г. Дзьоба // Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія “Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості”. – 2014. – № 1 (9). – С.47–55 (*Особистий внесок: систематизовано чинники, що впливають на інноваційний розвиток підприємства, та проаналізовано існуючі організаційно-економічні інструменти його забезпечення*).

6. Лінчевська Н. М. Ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності газо-транспортних підприємств / Н. М. Лінчевська // Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості». – 2014. – № 2 (10). – С. 50 – 59.

Статті у наукових фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз

7. Лінчевська Н. М. Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційних проектів модернізації магістральних газопроводів / Я. С. Витвицький, Н. М. Лінчевська // Економічний часопис - XXI. Науковий журнал. – 2014. – № 7–8 (2)'. – С. 28 – 31 (*Особистий внесок: розроблено методичний підхід до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів модернізації лінійної частини магістральних газопроводів на основі урахування специфічних ризиків*).

8. Лінчевська Н. М. Особливості інноваційно-інвестиційної діяльності газо-транспортних підприємств в контексті стадій життєвого циклу / Н. М. Лінчевська // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 6 (89). – С. – 13 – 19.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Лінчевська Н. М. Визначення ефективності державної підтримки та стимулювання інноваційної діяльності / С. І. Лихолет, Є. В. Балицький, Н. М. Лінчевська // Актуальные проблемы научно-технологической и инновационной политики в контексте формирования общеевропейского научного пространства: опыт и перспективы: материалы XXIII Киевского международного симпозиума по науковедению и научно-техническому прогнозированию (Киев, 16 – 17 июня 2010 г.). – Киев: Феникс, 2010. – С. 121 – 123 (*Особистий внесок: розроблено систему показників для оцінювання ефективності державної підтримки та стимулювання інноваційної діяльності*).

10. Линчевская Н. М. Особенности проведения инновационно-инвестиционных проектов в газовой отрасли / Н. М. Линчевская, И. Ю. Егоров // Проблемы и перспективы инновационного развития экономики: материалы XVI международной научно-практической конференции (г. Алушта, Украина, 12-16 сентября 2011 г.). – Киев-Симферополь-Алушта, 2011. – С. 212 – 213 (*Особистий внесок: визначено особливості інноваційно-інвестиційних проектів у газовій галузі, запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності управління їх реалізацією*).

11. Лінчевська Н. М. Аналіз методик, що застосовуються при розрахунку тарифів на транспортування та транзит газу в країнах ЄС та в Україні / М. П. Лінчевський, О. Е. Луцик, Н. М. Лінчевська // Проблеми і перспективи транспортування нафти і газу: матеріали міжнародної науково-технічної конференції (Івано-Франківськ, 15 – 18 травня 2012). – Івано-Франківськ: ФНТУНГ, 2012. – С. 90 – 91 (*Особистий внесок: проаналізовано основні методику розрахунку газотранспортних тарифів у різних країнах, визначено недоліки існуючої в Україні методики*).

12. Лінчевська Н. Проблеми використання комплексних міжнародних індикаторів для оцінки рівня інноваційної активності в Україні / І. Єгоров, Н. Лінчевська // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 109.

Частина I (у двох частинах). – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин. – 2012. – С. 198 – 199 (*Особистий внесок: визначено недоліки комплексних міжнародних індикаторів оцінки рівня інноваційної активності в Україні*).

13. Линчевская Н. М. Оценка и управление инвестиционно-инновационными проектами в газовой отрасли / Н. М. Линчевская // Проблемы и перспективы инновационного развития экономики: материалы XVIII международной научно-практической конференции (г. Ялта, Украина, 30 сентября – 6 октября 2013 г.). – Киев – Симферополь – Ялта, 2013. – С. 251 – 253.

14. Лінчевська Н. М. Концептуальні засади формування механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами в умовах газотранспортного підприємства / О. Г. Дзьоба, Н. М. Лінчевська // Сучасні інформаційні технології в економіці та управлінні підприємствами: матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 8 – 12 вересня 2014 р.). – Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2014. – С. 31–32 (*Особистий внесок: обґрунтовано склад і структуру організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами*).

15. Лінчевська Н. М. Ефективність чинного організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційною діяльністю газотранспортних підприємств / О. Г. Дзьоба, Н. М. Лінчевська // Соціально-економічна інтеграція України у глобальну інноваційну економіку: досвід підприємств і регіонів [текст]: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 26-27 вересня 2014 р. // Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси: ЧДТУ, – 2014. – С. 22–25 (*Особистий внесок: досліджено чинний організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю газотранспортних підприємств у розрізі його основних функціональних підсистем*).

АНОТАЦІЯ

Лінчевська Н. М. Формування організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, 2015.

У дисертаційній роботі досліджено теоретичні та розроблено практичні підходи до формування організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах.

Проаналізовано сучасний стан газотранспортних підприємств України, обґрунтовано найважливіші пріоритети та запропоновано можливі шляхи їх інноваційного розвитку. Досліджено діючий організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах та доведено його недосконалість і низьку ефективність використання.

У роботі запропоновано і обґрунтовано організаційні та економічні засади дифузії інноваційно-інвестиційного капіталу в об'єкти газотранспортної

інфраструктури та розроблено методичні підходи щодо дезінтеграції газотранспортних тарифів і оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів у газотранспортній сфері. Розроблено структурно-логічну схему та основні елементи організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах. Запропоновано загальну модель для економічної оцінки інноваційно-інвестиційних проектів досліджуваних підприємств у рамках методу дисконтування грошових потоків.

Ключові слова: газотранспортні підприємства, інноваційно-інвестиційна діяльність, життєвий цикл підприємства, дифузія капіталу, тариф, ефективність, дисконтування, організаційно-економічний механізм.

АННОТАЦІЯ

Линчевская Н. М. Формирование организационно-экономического механизма управления инновационно-инвестиционными процессами на газотранспортных предприятиях. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа, Ивано-Франковск, 2015.

Диссертация нацелена на исследование теоретических и разработку практических подходов к формированию организационно-экономического механизма управления инновационно-инвестиционными процессами на газотранспортных предприятиях. На основании исследования и обобщения литературных источников уточнены понятия «инновационно-инвестиционная деятельность газотранспортных предприятий», «жизненный цикл газотранспортного предприятия», «диффузия частного инновационно-инвестиционного капитала», «организационно-экономический механизм управления инновационно-инвестиционной деятельностью». Определены основные тенденции инновационного развития, осуществлены анализ и обобщение принципов управления инновационно-инвестиционной деятельностью газотранспортных предприятий.

В работе обоснованы приоритеты инновационного развития газотранспортных предприятий и рассмотрены возможные пути их реализации. Исследованы динамика тарифов на транспортировку и поставку природного газа, а также методы формирования таких тарифов в международной практике и в Украине.

Выполнен анализ современного состояния газотранспортных предприятий Украины и выделены внутренние и внешние факторы, определяющие перспективы их развития. Обоснована взаимосвязь между этапами организационно-структурных трансформаций, стадиями жизненного цикла и периодами инвестиционной активности. На основании предложенного критерия интенсивности инновационно-инвестиционной активности выделены интервалы высокой, низкой и критически низкой инновационно-инвестиционной активности отечественных газотранспортных предприятий.

Исследован действующий организационно-экономический механизм управления инновационно-инвестиционными процессами на газотранспортных предприятиях, его структурно-функциональное построение и осуществлен качественный

логико-структурный анализ эффективности функционирования отдельных подсистем. Установлена низкая эффективность использования существующего механизма управления в целом и всех его структурно-функциональных составляющих в частности. Доказана необходимость внедрения организационно-инновационных изменений в деятельность предприятий, которые входят в состав ГТС Украины и предложены основные направления таких изменений.

В результате исследований разработаны концепция и организационно-экономические основы диффузии инновационно-инвестиционного капитала в объекты газотранспортной инфраструктуры, методические подходы относительно дезинтеграции газотранспортных тарифов.

Предложена модель для оценки эффективности инновационно-инвестиционных проектов в рамках метода дисконтирования денежных потоков.

Разработан усовершенствованный организационно-экономический механизм управления инновационно-инвестиционными процессами на газотранспортных предприятиях.

Ключевые слова: газотранспортные предприятия, инновационно-инвестиционная деятельность, жизненный цикл предприятия, диффузия капитала, тариф, эффективность, дисконтирование, организационно-экономический механизм.

ANNOTATION

Linchevska N. M. Formation of organizational and economic management mechanism of innovation and investment processes in gas transportation enterprises. Manuscript rights.

Thesis for the obtaining of philosophy doctor degree in economics in specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (by economic activities). – Ivano-Frankivsk national technical university of oil and gas, Ivano-Frankivsk, 2015

Thesis is devoted to research of theoretical and development of practical approaches to formation of organizational and economic management mechanism of innovation and investment processes in gas transportation enterprises.

The current state of Ukraine's gas transportation enterprises was analyzed. The most important priorities of innovative development of these enterprises were substantiated and possible implementation ways were discussed. Current organizational and economical mechanism of management of innovation and investment processes on gas transportation enterprises was investigated, low efficiency of its use has been proven.

The thesis presents methodological approach to disintegration of gas transportation tariffs disintegration gas transportation tariffs and approach to evaluate efficiency of innovation and investment projects in gas transportation field. Structural and logical scheme and individual elements of the organizational and economic management mechanism innovation and investment processes on gas transportation enterprises was developed. The general model for economic evaluation of innovation and investment projects on investigated enterprises within the framework of discounted cash flow method.

Key words: gas transportation enterprises, innovation and investment activities, life cycle of enterprises, capital diffusion, tariff efficiency, discounting, organizational and economical mechanism.

